

Шафранська Л. Т.
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільського національного економічного університету

Shafranska L. T.
PhD in Economics, Senior Lecturer in Accounting
the Public Sector and Service Sector
Ternopil National Economic University

КОРПОРАТИВНА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

CORPORATE REPORTING IN GLOBALIZATION: PROBLEMS AND PROSPECTS

Анотація. У статті проаналізовано сутність та значення корпоративної звітності в управлінні організацією. Визначено основні переваги та недоліки її впровадження в іноземній та вітчизняній практиці. Висвітлено проблемні питання щодо впровадження корпоративної звітності.

Ключові слова: корпоративна звітність, соціальна відповідальність, інтегровані звіти, інформаційні показники.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграції глобальні процеси в економіці кидають виклик усім суб'єктам господарювання, який проявляється в удосконаленні вимог, що стоять перед формуванням звітності та її прозорості. Важливим питанням у розвитку сучасної облікової системи та складання звітності є підвищення якісних характеристик корпоративної звітності, яка повинна цілком і повністю задовольняти вимоги різних користувачів, а найбільш інвесторів, у точній інформації про фінансові стан і результати, грошові потоки та інші фінансові і нефінансові показники. Щоб вирішити дане завдання, потрібно якісно подавати фінансову інформацію у звітності для того, щоб сформувати довіру до звітності з боку фактичних і потенційних інвесторів. Прикро, але сучасні облікові системи і звітність не зовсім відповідають даним вимогам. Традиційні принципи та особливості складання звітності, повинні надавати захист інвесторам та іншим користувачам від неякісної інформації, але, як не парадоксально, не можуть забезпечити належної об'єктивності, достовірності та прозорості. Водночас підходи до вирішення цієї проблеми недостатньо обґрунтовані у вітчизняній науці, що зумовлює актуальність наукового дослідження та його відповідність вимогам часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років науковий інтерес вітчизняних науковців до питання підвищення якості облікової системи і звітності постійно зростає. Аспекти складання корпоративної фінансової звітності розглядаються в роботах С.Ф. Голова [1], Т.В. Давидюк [2], І. Дерун [3], О.А. Лаговської [4], Н.О. Лоханова [5], І.О. Макаренко [7], К.В. Сорокіної [8], С. Ємельянової, В. Сметаннікова [9], Л.В. Шуклова [10] та інших науковців.

Однак, незважаючи на постійну увагу до даного питання серед вітчизняних і зарубіжних науковців, безліч аспектів нині не одержали достатнього висвітлення і залишаються дискусійними.

Мета статті полягає у розгляді проблемних питань, пов'язаних із визначенням місця корпоративної звітності в управлінні підприємством, а також наданні пропози-

цій щодо їх вирішення та рекомендацій, спрямованих на покращення інформативності наявних показників звітності в сучасних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміна способів створення продукту, перетворення знань на один з основних факторів створення нової вартості передбачає перебудову змісту публічної звітності компаній із відображенням у ній інформації про стратегію компанії, майбутні грошові потоки, нефінансові сторони діяльності, невідчутні активи компанії, включаючи людський капітал.

Упродовж 150-річної історії складання і подання звітності компаній саме з поширенням концепції корпоративної соціальної відповідальності останнім часом спостерігається перехід від подання суто фінансової звітності у жорстко визначеному регуляторами форматі до звітності, що враховує ESG-критерії. На позначення окремих звітів, що враховують ті чи інші критерії, у світовій та вітчизняній практиці використовуються різні поняття: «соціальний звіт» (Social reporting), «звіт із корпоративної соціальної відповідальності» (Corporate Social Responsibility Reporting), «звіт із корпоративної відповідальності» (Corporate Responsibility Report), «звіт із прогресу» (Progress Report), «звіт зі сталого розвитку» (Sustainable Development Reporting), «інтегрований звіт» (Integrated reporting) [7, с. 411].

Корпоративна звітність – гармонізація фінансової та нефінансової звітності, де узагальнено інформацію про фінансовий стан та результати фінансово-господарської, соціальної та екологічної діяльності підприємств, що дає можливість оцінити ефективність прийнятих управлінських рішень та визначити стратегічні аспекти розвитку. Головною метою корпоративної звітності є надання достовірної інформації про всебічну діяльність підприємства відповідно до стратегічних завдань та моделей управління.

Як відомо, фінансова звітність в Україні являє собою бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Метою фінансової звітності

як основного джерела фінансової інформації є забезпечення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів для прийняття неупереджених управлінських рішень. Вітчизняна фінансова звітність складається з: балансу (звіт про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до річної фінансової звітності [6, с. 322].

Інформація, що подається у корпоративних звітах, повинна бути дохідливою і розрахованою на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони володіють достатнім рівнем знань та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації.

Корпоративна звітність повинна містити лише доречною інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні і майбутні події, підтвердити і в разі потреби скоригувати їхні оцінки, зроблені в минулому.

Корпоративна звітність повинна бути достовірною. Інформація, подана в корпоративній звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок і перекошень, які могли б вплинути на рішення користувачів звітності.

Корпоративна звітність повинна надавати користувачам можливість порівнювати:

- корпоративні звіти підприємств за різні періоди;
- корпоративні звіти різних підприємств.

Варто відзначити той факт, що у дослідженнях міжнародних бухгалтерських організацій постійно ставиться наголос на необхідності різноманітного вивчення і максимально можливого задоволення інтересів інвесторів.

Так, зокрема у дослідженнях АССА стверджується, що «необхідно більшу увагу приділяти вивченню ролі інтересів інвесторів, надати цьому пріоритет у процесі вироблення стратегії з боку законодавців та розробників стандартів. До голосу інвесторів часто недостатньо прислуховуються, що цілком зрозуміло, враховуючи велику кількість організацій та інтересів, які можуть підпадати під поняття «інвестори» [11].

В Україні найбільш часто використовуються дві нормативні бази звітності: Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative) (ГІЗ, GRI) і Глобальний договір Організації Об'єднаних Націй (United Nations Global Compact) (ГДООН) [12]. GRI – це незалежна організація, створена в 1997 р. для розроблення нормативної бази звітності зі сталого розвитку. Компанії застосовують GRI добровільно для відображення результатів своєї господарської, природоохоронної та соціальної діяльності, дотримуючись відповідних показників.

В Європейському Союзі та Сполучених Штатах Америки подають різні звіти для інформування своїх користувачів щодо інформації, яка не відображається у фінансовій звітності. Прикладами таких звітів є звіт про інтелектуальний капітал, звіт про додану вартість, звіт про екологічні викиди в атмосферу, корпоративний соціальний звіт тощо. У зв'язку з тим, що кожен із таких звітів містить різну за обсягом та змістом інформацію, доцільне їх групування.

Відповідно до цього, І. Дерун пропонує таку класифікацію усієї звітності, яка містить нефінансові дані діяльності організації:

- окремі звіти як додатки до фінансової звітності, які не регулюються Національними стандартами бухгалтерського обліку, МСФЗ (IAS/IFRS) чи GAAP US (наприклад, звіти про додану вартість, звіти про інтелектуальний капітал, звіти про зайнятість, звіти про корпоративне управління, екологічні звіти тощо);
- інтегрований звіт (звіт сталого розвитку, соціальний звіт тощо), який охоплює всі фінансові та не фінансові дані суб'єкта господарювання [3, с. 12].

Серед проблем використання інформації для прийняття ефективних інвестиційних рішень суттєве значення має те, що інвесторам доводиться стикатися з надзвичайно широким масивом інформаційних даних. Сам спектр даних, що можуть застосовуватися для прийняття рішень, давно вже не обмежується річною корпоративною фінансовою звітністю, а охоплює й дані звітів аналітиків, інформацію матеріалів засобів масової інформації, поточні дані, інформацію регіональних та галузевих оглядів і презентацій тощо. Джерелами інформації нині постають не лише офіційні матеріали компаній, а й будь-які доступні засоби: матеріали Інтернет-блогів, дані спеціальних рейтингових агентств, аналітичні матеріали консультантів і навіть стрічки новин [5, с. 7].

Завдання такої концептуальної методології полягають у такому:

- поєднання в одній економічній системі фінансових і нефінансових показників;
- створення сучасної інформаційної бази для управління соціальною відповідальністю та фінансово-господарською діяльністю, яка спрямована на розширення оцінки інвестицій в інтелектуальний капітал;
- переведення результатів оцінювання від короткотривалих пріоритетів результативності до встановлення прогнозової ефективності функціонування компанії;
- створення вартості підприємства.

Головна ідея побудови корпоративної звітності акцентується на стратегії підприємства, наданні своєчасної достовірної та прозорої інформації для прийняття рішень, залучення зацікавлених інвесторів, стійкості бізнес-моделей підприємства.

Потрібно звернути увагу на той факт, що, за даними опитування, проведеного АССА:

- на необхідність підвищення рівня інформованості та комунікацій у реальному часі, наданих компаніями, що є причиною «гіперінвестування», звернули увагу 63% опитаних;
- на рівень підвищення скептицизму до «інформації, отриманої від компаній із моменту початку фінансової кризи», наголосили 69% опитаних;
- відсутність упевненості «у тому, що звітна інформація зовні співпадає з тою, яка використовується для управління бізнесом», прозвучала у відповідях 59% опитаних;
- 45% інвесторів, хто взяли участь у дослідженні, взагалі «не вважають річний звіт важливим інструментом»;
- 63% інвесторів вважають корпоративну звітність занадто складною;
- рівень задоволеності інвесторів окремими аспектами інформації, що надається компаніями, з погляду її корисності для прийняття інвестиційних рішень була оцінена так: лише 51% задоволені строками подання інформації; 52% – загальною якістю; 52% – відповідністю формату; 50% – рівнем детальності [11].

Виходячи з даних опитування, бачимо, що рівень задоволеності становить лише половину інвесторів, які звернули увагу на безліч різноманітних проблем стосовно як якості, так і своєчасності звітної інформації.

Поряд із цим корпоративна звітність, що подається в режимі реального часу, потребує більшого рівня впевненості в наявності її якісних характеристик достовірності, доречності і т. д., тобто у цьому зв'язку зростає роль проведення більш оперативного аудиту та інших супутніх послуг. На готовність платити більше за інформацію в режимі реального часу, що має зовнішнє підтвердження, зголосилися 75% опитаних інвесторів [7].

За зміни парадигми складання і подання корпоративної звітності потрібно також переосмислити значення аудиторської думки та можливість її надання не лише відносно більш широкого кола звітних показників, які частенько матимуть нефінансовий характер, але й щодо надійності і відповідності прийнятій концептуальній основі самого процесу складання та її подання.

Потрібно відзначити, що не лишилася в стороні виділених ініціатив та тенденцій і Україна. Корпоративну звітність, яку складають окремі найбільші українські компанії, якоюсь мірою можна вважати інтегрованою. З-поміж таких компаній можна виокремити ДТЕК (найбільша приватна вертикально-інтегрована енергетична компанія України), СКМ (найбільша фінансово-промислова група України), ПрАТ «Оболонь» (корпорація з виробництва пива, безалкогольних та слабоалкогольних напоїв, мінеральної води), «Арселор Міттал Кривий Ріг» (найбільше підприємство гірничо-металургійного комплексу України) та ін. Але порівняно зі стрімким набуттям актуальності інтегрованої звітності у світовій практиці бізнес українських компаній через брак розуміння концепцій соціальної відповідальності і сталого розвитку не приділяє достатньої уваги цій практиці.

Серед основних проблем корпоративної звітності виступає проблема щодо узагальнення інформації в даній звітності. Суть зазначеної проблематики полягає в тому, що характеризуючі показники соціальної відповідальності здебільшого виражені в якісній оцінці і не передбачають їх відображення в грошовому вимірі, що в майбутньому потребує додаткового перетворення або переміщення в певний контекст. Як правило, для управлінців потрібна інформація, яка виражена у грошовому вимірнику і відповідає основним вимогам якості інформації: достовірності, зрозумілості, доречності та зіставності. Такого роду інформація, що буде викладена в корпоративній звітності, буде корисною для менеджерів і стане основою для аналізу, планування і прогнозування, що дасть можливість зміст нефінансової звітності подати в такому вигляді, який буде сумісним із фінансовою звітністю.

У сучасному світі соціально відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятим правилом, якого дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих компаній по всьому світу. З огляду на надзвичайну суспільну та економічну користь, що містить у собі соціальна відповідальність бізнесу, питання її розвитку належать до сфери особливої уваги органів державної влади багатьох країн світу та провідних міжнародних організацій. Проявом цієї уваги є розроблення стандартів СВБ (соціальна відповідальність бізнесу) і заходів зі стимулювання бізнесу до соціально відповідальної діяльності.

Процес складання корпоративної звітності повинен виступати як ефективний механізм, за допомогою якого буде проходити інформування громадськості про фінансовий стан та соціальну відповідальність бізнесу. Такий зворотній зв'язок від більшої доступності інформації стане кроком уперед на шляху до ефективного діалогу компаній із суспільством та вибудовування постійного компромісного процесу з усіма групами зацікавлених сторін.

Дана інформація повинна бути прозорою, її надання не порушуватиме юридичних та комерційних зобов'язань. Це дасть можливість створити сприятливі умови для переведення її у формат, який буде корисним в управлінні оцінювання вартості підприємства.

Для того щоб сумістити нефінансову звітність із фінансовою, потрібно провести аналіз функціонування всього ланцюга корпоративної звітності, беручи початок від внутрішніх (виконавців, ради директорів) і завершуючи зовнішніми ланками (фондовими аналітиками, аудиторами, спеціалізованими агентствами), і відслідкувати фактор контролю якості на кожному етапі цього ланцюга. Це дасть змогу виявити всі невідповідності та конфлікти інтересів учасників даного ланцюга.

Підбиваючи підсумки, хотілося б зазначити, що хоча інтегровані звіти виступають як нове явище для більшості компаній і для їх складання потрібен пошук нових підходів як із боку підприємств, так і з боку аудиторів, проте проблеми, з якими стикаються, не є такими, яких не можна було б подолати, враховуючи наявний досвід. Щоб ця звітність стала реальністю для більшості підприємств, потрібне чітке розуміння того, що цілісній системі обліку під силу її сформувати, але ніяк не відокремленим розвитком окремих її підсистем.

Висновки. Отже, у процесі проведеного дослідження можемо зробити висновки, що окремі аспекти інформації, що подається у складі корпоративної звітності компаніями, не задовольняє інвесторів на належному рівні. Аналізуючи з погляду її корисності, рівень задоволення інвесторів становить 50%, що нині вважається недостатнім. Для вирішення цієї проблеми буде важливим підвищити рівень інформованості інвесторів у режимі реального часу щодо показників звітності і водночас розширити й оптимізувати склад її показників.

Інформація корпоративної звітності компанії підвищить свою конкурентоспроможність на ринку за рахунок покращення системи управління кадрами, створить умови безпеки праці та ефективної системи охорони здоров'я. Для менеджменту корпоративна звітність – це перехід на якісно новий рівень, де фінансовий звіт і звіт про соціальну відповідальність інтегруються в новому форматі, що дасть змогу дати об'єктивну оцінку ефективності та якості управління бізнесом.

Нині в Україні мало підприємств, які подають корпоративну звітність. Це зумовлено низьким рівнем корпоративної культури, відсутністю належної класифікації, фінансовими витратами і т. ін., тому основним завданням у сфері впровадження корпоративної звітності на підприємствах України виступає розроблення інструментарію, за допомогою якого буде можливість адаптації до економічних умов нашої держави стандартів із соціальної відповідальності бізнесу.

Таким чином, у рамках проведеного дослідження встановлено, що питання впровадження корпоративної звітності на вітчизняних підприємствах є малодослідженими і пов'язане з потребою пошуку шляхів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія / С.Ф. Голов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
2. Давидюк Т.В. Конвергенція фінансової звітності та звітності в області стійкого розвитку: перспектива інформування про людський капітал компаній / Т.В. Давидюк // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4. – С. 69–73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/23853/1/2010_Davydiuk_Konverhentsiia_finansovoi.pdf.
3. Дерун І. Корпоративна соціальна звітність як додаток до фінансово звітності / І. Дерун // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – 2015. – № 10(175). – С. 10–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://visnyk.socionet.ru/files/175_10-17.pdf.

4. Лаговська О.А. Бухгалтерська звітність як джерело інформації про вартість підприємства: моніторинг української практики / О.А. Лаговська // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки» – Вип. 30 : у 3-х ч. – Черкаси : ЧДТУ, 2012. – Ч. II. — С. 237–241.
5. Лоханова Н.О. Корпоративна звітність в Україні і світі в контексті Євроінтеграції: вимоги інвесторів, проблеми, перспективи / Н.О. Лоханова // Економіка та держава. – 2014. – № 10. – С. 6–10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.in.ua/pdf/10_2014/3.pdf.
6. Лукановська І.Р. Адаптація фінансової звітності України до вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу / І.Р. Лукановська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2015. – Вип. 1(2). – С. 321–324.
7. Макаренко І.О. Сучасні тенденції складання і подання корпоративної звітності / І.О. Макаренко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір. – 2014. – № 1(105). – С. 410–416 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.libs.ubs.edu.ua/materials/konf/zbirnyk_2014_06_11_13.pdf.
8. Сорокіна К.В. Интегрированная отчетность — новая модель отчетности для бизнеса / К.В. Сорокіна // Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты. – 2011. – № 7 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/ias/manacc/integr.shtml>.
9. Емельянова С., Сметанников В. Шаги корпоративной отчетности / С. Емельянова, В. Сметанников // Marketing pro. – 2010. – № 5–6 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://stepconsulting.ru/publ/16092010.shtml>.
10. Шуклов Л.В. Подходы к составлению прогнозной финансовой отчетности по МСФО / Л.В. Шуклов // Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты. – 2010. – № 5. – С. 16–22.
11. ACCA (2013), «Report on the results of the study ACCA «Understanding investors: directions for corporate reporting», [Online], available at : www.accaglobal.com/accountants_business (Accessed 22 February 2017).
12. Global Reputation Pulse Study / Reputation Institute's. – 2010. – P. 14 [Online], available at : <http://www.cordis.europa.eu> (Accessed 25 February 2017).

Анотация. В статье проанализированы сущность и значение корпоративной отчетности в управлении организацией. Определены основные преимущества и недостатки ее внедрения в иностранной и отечественной практике. Освещены проблемные вопросы по внедрению корпоративной отчетности.

Ключевые слова: корпоративная отчетность, социальная ответственность, интегрированные отчеты, информационные показатели.

Summary. The publication analyzes the nature and importance of corporate accountability in the management of the organization. The main advantages and disadvantages of its implementation in foreign and domestic practice. Highlights the issues related to the implementation of corporate reporting.

Key words: corporate accountability, social responsibility, integrated reporting, information indexes.